

PEST TA SWOT-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ

Анотація

У статті подано результати проведеного PEST-аналізу зовнішнього середовища Карпатського економічного району, визначено загальні фактори, що впливають на його функціонування та розвиток. Охарактеризовано основні соціально-економічні характеристики Львівської, Чернівецької, Закарпатської та Івано-Франківської областей. Крім того, подано основні особливості та показники діяльності даних областей за допомогою табличних та графічних методів, проведено SWOT-аналіз та визначено основні слабкі та сильні сторони даних територій, їх можливості та зовнішні загрози. На основі цього виявлено наявний їх потенціал. І, відповідно, зроблений обґрунтований висновок, в якому підбито підсумки проведеного дослідження та визначено основні шляхи розвитку кожної із досліджуваних областей.

Ключові слова: PEST-аналіз, SWOT-аналіз, соціально-економічний розвиток, інфраструктура, прикордонна територія, транскордонне співробітництво.

А.А. Вдовичен, к.э.н., доцент,
А.Татарин, О. Дума,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

PEST И SWOT-АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ КАРПАТСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЙОНА

Аннотация

В статье представлены результаты проведения PEST-анализа внешней среды Карпатского экономического района, определены общие факторы, влияющие на его функционирование и развитие. Охарактеризованы основные социально-экономические характеристики Львовской, Черновицкой, Закарпатской и Ивано-Франковской областей. Кроме того, представлены основные особенности и показатели деятельности данных областей с помощью табличных и графических методов, проведен SWOT-анализ и определены основные слабые и сильные стороны данных территорий, их возможности и внешние угрозы. На основе чего выявлен их имеющийся потенциал. И, соответственно, сделан обоснованный вывод, в котором подведены итоги проведенного исследования и определены основные пути развития каждой из исследуемых областей.

Ключевые слова: PEST-анализ, SWOT-анализ, социально-экономическое развитие, инфраструктура, пограничная территория, трансграничное сотрудничество.

Вступ. Сучасний етап розвитку нашої країни істотно пов'язаний з процесами інтеграції в світовий простір – входженням до Євросоюзу. Тому держава намагається створити оптимальні умови для розвитку своїх регіонів, сформувані необхідні для цього інституціонально-правову та соціально-економічну інфраструктури, які б могли забезпечити ефективне функціонування та розвиток кожної області.

Постановка проблеми. Створення в Україні єврорегіонів як юридично закріпленої форми транскордонного співробітництва ставить перед кожною областю низку завдань із забезпечення ефективного функціонування та наявності необхідних об'єктів інфраструктури на своїй території. Перш за все це стосується прикордонних територій, які є головними суб'єктами міжнародних відносин.

У даній статті розглянемо характеристики та основні соціально-економічні характеристики Карпатського економічного району: Львівської, Чернівецької Закарпатської та Івано-Франківської областей як складових прикордонних територій.

Аналіз основних досліджень і літератури. Проблемам соціально-економічного розвитку прикордонних територій присвячено чималу кількість праць вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких: Шевченко О.В., Жук В.І., Юрченко К.Г., Баталов О.А., Митко А.М., Борщевський В.В., Матвеев Є.Є., Мікула Н.А., Реутов В.Є., Щерба Г.І. та ін.

Мета дослідження. Метою даної роботи є визначення особливостей соціально-економічного розвитку Карпатського економічного району шляхом проведення PEST- та SWOT-аналізу його складових.

Виклад основного матеріалу. Карпатський економічний район на даний час є одним із найбільш перспективних районів нашої країни. Він розміщений у західній частині України, займає центральні терени Європи і виходить до кордонів з Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією і Молдовою. До його складу входять Львівська, Чернівецька, Закарпатська та Івано-Франківська області. Вони відносяться до прикордонних територій та характеризуються певними особливостями. Розвиток даних областей має важливе значення в економіці всієї держави, тому варто провести дослідження і визначити основні характеристики кожної з них.

Львівська область – одна з найбільш економічно розвинених областей України, яка має низку конкурентних переваг: освічений і креативний людський капітал, традиції ефективного господарювання та використання економічного потенціалу, багаті природні та рекреаційні ресурси,

наближеність до кордонів ЄС. Раціональне використання усіх цих переваг є запорукою прискореного розвитку економіки області і гарантією стабільного покращення якості життя мешканців у майбутньому [6].

Сучасні глобальні проблеми та складнощі реформування національної економіки зумовлюють потребу пошуку нових можливостей для розвитку регіону. Часи сподівання винятково на зовнішні фінансові ресурси відходять в минуле, а визначального значення набуває ефективність використання власного соціально-економічного потенціалу, посилення згуртованості, як в межах регіону, так і держави загалом [8, с. 25].

При цьому слід враховувати постійні зміни середовища, його складність та динаміку. Адже функціонування кожної області, будучи окремим елементом конкретної країни, залежить від цілої низки різноманітних факторів, які здатні здійснювати вагомий вплив на її існування та розвиток.

Тому, аналізуючи розвиток як Львівської і Чернівецької, так і Закарпатської та Івано-Франківської областей, варто було б провести PEST-аналіз, тобто визначити особливості впливу чотирьох груп основних факторів: політико-правових, економічних, соціально-політичних та технологічних (див. табл. 1). Даний аналіз є загальним для всіх областей, оскільки він відображає повну характеристику зовнішнього середовища на макрорівні.

Таблиця 1

Матриця PEST-аналізу зовнішнього середовища [5]

Політико-правові фактори (P)	Економічні фактори (E)
Недосконалість законодавства, недостатня кількість нормативно-правових документів для ефективного регулювання функціонування областей.	Слабке залучення інвестицій в економіку через несприятливий інвестиційний клімат.
Нестабільність політичної ситуації, військові конфлікти, військова агресія.	Неефективне використання наявних фінансових та інвестиційних ресурсів для реалізації інноваційного розвитку.
Часткова децентралізація влади.	Недостатнє фінансування розвитку територій – недосконалість фінансової інфраструктури.
Недосконалість митної та податкової системи.	Зміна рівня інфляції, девальвація національної валюти. Динаміка курсів головних валют.
Невідповідний підхід до державного регулювання соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів.	Негативна кредитна ситуація: високі ставки за кредит.

Соціально-психологічні фактори (S)	Технологічні фактори (Т)
Невисокий рівень доходів та платоспроможності населення – падіння рівня життя.	Технологічна відсталість, високий знос основних фондів.
Невисокий рівень умов праці та техніки безпеки.	Інтенсивний розвиток інформаційних технологій
Досить високий рівень освіченості та професійної підготовки населення.	Невисокий рівень інновацій та технологічного розвитку країни.
Соціальна захищеність населення.	Проведення науково-технічних робіт.
Культура та психологія населення.	Доступ до новітніх технологій (НТП).
Демографічна ситуація, вікова структура: природний приріст населення залишається від'ємним; зменшення економічно-активного населення; відтік робочої сили.	Неефективна державна технологічна політика.

Подані вище групи факторів, звичайно, впливають на функціонування та розвиток кожної області, адже цей аналіз відображає основні характеристики країни та стан її сфер господарювання в цілому. Визначивши найбільш вагомні складові кожної з факторних груп, слід зазначити, що кількість негативних чинників і недоліків тієї чи іншої групи, переважає над перевагами та їх позитивними особливостями. Тому, перш за все для того, щоб забезпечити можливість областям нормально розвиватись, країні слід переформувати та вдосконалити свою політико-правову структуру, створити сприятливі умови для розвитку її соціально-економічного потенціалу та проводити ефективну державну технологічну політику. НТП повинен стати основою розвитку кожного підприємства та кожної галузі.

Проте, незважаючи на важкий стан справ в країні, Львівська область характеризується доволі непоганими економічними та соціальними показниками. Справді, вона має добре диверсифіковану економіку, зорієнтовану на сферу послуг (див. рис.1).

Визначальну роль у формуванні ВДВ області незмінно відіграють такі сфери економічної діяльності, як оптова та роздрібна торгівля (17%), обробна промисловість (11%), сільське та лісове господарство (9%), транспорт і зв'язок (9%), освіта (9%), операції з нерухомим майном (9%) [1] (див. рис. 1). У Львівській області добре розвинений такий вид діяльності, як оптова торгівля, розвиненою є також роздрібна торгівля, яка здебільшого представлена філіями національних мереж.

Рис. 1. Структура валової доданої вартості Львівської області в розрізі видів економічної діяльності за 2015 рік [1]

Серед галузей промислової спеціалізації Львівської області є харчова промисловість (34% промислової продукції), машинобудування (7%), деревообробна (9%), виробництво гумових та пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (8,5%), які формують промисловий потенціал області [1].

Оскільки розміщення області характеризується наближеністю до європейських країн, слід показати її ЗЕД (див. рис.2).

Загалом, Львівська область є імпортозалежною, що негативно позначається на її зовнішньоторгівельному балансі, який протягом останніх 5 років залишається дефіцитним. Як бачимо за даними рис. 2, обсяги імпорту перевищують обсяги експорту. Якщо говорити по експорт, то зміна експортних операцій в області має хвилеподібний характер.

Щодо соціальних показників, слід зазначити, що в області достатньо розвинена соціальна інфраструктура, яка представлена: 754 дошкільними

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

навчальними закладами, 1386 загальноосвітніми та 58 професійно-технічними навчальними закладами; 348 закладами охорони здоров'я та 1007 фельдшерсько-акушерськими пунктами [9]. Крім того, налічують 9 театрів, 53 музеї, 7 історико-культурних та історико-архітектурних заповідників тощо [10].

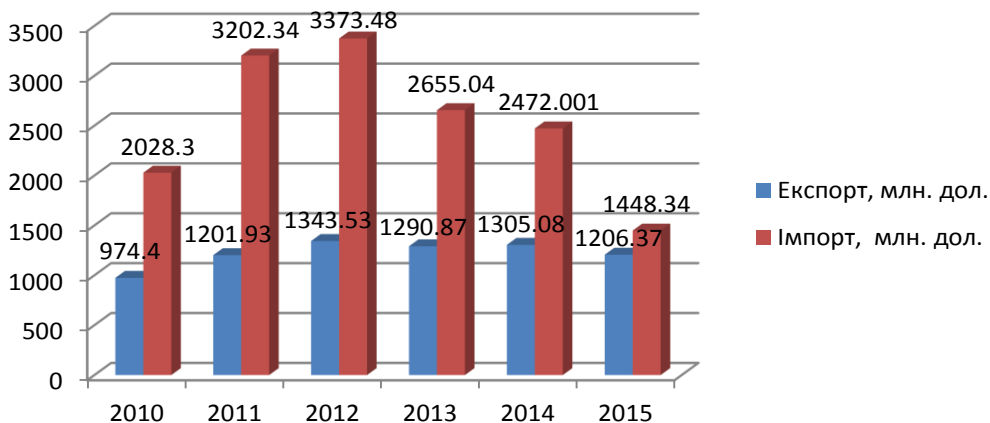

Рис. 2. Зовнішньоекономічна діяльність Львівської області [16]

Крім того, Львівська область характеризується відносно високим, на фоні України, науково-дослідним потенціалом.

Досить важко подати опис кожної сфери діяльності області, адже практично всі вони включають велику кількість показників та значну кількість інформаційних даних. Тому для того, щоб визначити загальний потенціал області, варто провести SWOT-аналіз та побудувати матрицю (див. табл. 2) [12].

Провівши SWOT-аналіз, можна зазначити, що серед основних переваг області є такі: багатий ресурсний потенціал, розвиток потенціалу туристичної галузі, наявність висококваліфікованих кадрів, розвинута транспортна інфраструктура та близькість до кордону з ЄС тощо. Аналізуючи зміни потенційних зовнішніх можливостей та загроз розвитку регіону, бачимо, що основними загрозами, які залишились упродовж років, є: нестабільна економічна ситуація, гострі демографічні проблеми та проблеми відтоку кадрів за кордон, що є характерним і для інших регіонів держави, безробіття, низький рівень іноземних інвестицій в економіку. Тому для ефективного розвитку області слід максимально використовувати свої переваги та можливості, і, відповідно, ліквідувати слабкі сторони та загрози.

SWOT-аналіз потенціалу Львівської області [10]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Значні поклади важливих для промисловості корисних копалин (вугілля, природний газ, нафта, калійні солі, сировина тощо). 2. Вигідне економіко-географічне розташування на кордоні з ЄС. 3. Розвинена транспортна мережа та транспортно-логістична система. 4. Наявність транскордонних нафто-, газо-, продуктопроводів та ліній електропередач. 5. Значний туристичний потенціал. 6. Розвинене підприємницьке середовище, високий рівень ділової активності. 7. Розвинений сектор інформаційно-комунікаційних технологій. 8. Розвинута інфраструктура готельно-ресторанного бізнесу. 9. Високий рівень освіченості населення та розвинене міжнародне наукове співробітництво. 10. Значна кількість історико-архітектурних пам'яток, включених до світової спадщини ЮНЕСКО. 11. Найвищий в Україні потенціал рекреаційних ресурсів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низький технологічний рівень та конкурентоспроможність підприємств базових галузей. 2. Недостатній рівень інтегрованості науки та реального сектору економіки. 3. Незадовільний транспортно-експлуатаційний стан частини автомобільних доріг. 4. Низький рівень особистих доходів. 5. Низький рівень забезпеченості сіл закладами соціальної інфраструктури. 6. Невідповідність освітніх послуг потребам регіонального ринку праці, брак кадрів робітничих професій. 7. «Старіння» населення. 8. Значна енерговитратність виробництва та житлово-комунального господарства. 9. Неналежне утримання та недостатнє фінансування більшості об'єктів історико-архітектурної спадщини. 10. Невирішеність проблеми поводження з відходами. 11. Порушення екологічної рівноваги на значних територіях, в тому числі у зонах діяльності гірничих та гірничохімічних підприємств.
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміцнення відносин між Україною та ЄС, зокрема збільшення товарообігу між Львівською областю та країнами ЄС. 2. Розширення транскордонного співробітництва. 3. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. 4. Активізація експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв. 5. Залучення іноземних інвестицій в економіку області. 6. Подальший розвиток туристично-рекреаційної сфери, зокрема курортів, ділового, сільського зеленого туризму. 7. Розвиток транспортної та інженерної інфраструктури. 8. Впровадження інновацій в усі сектори економіки. 9. Підвищення якості освітніх послуг, залучення на навчання іноземних студентів у ВНЗ I-IV рівнів акредитації. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політична нестабільність у державі. 2. Низька конкурентоспроможність продукції вітчизняного виробництва. 3. Високий рівень тіньової економіки. 4. Низька купівельна спроможність населення. 5. Негативні демографічні тенденції (скорочення населення, висока трудова міграція за кордон, підвищення демографічного навантаження). 6. Погіршення стану комунальної інфраструктури. 7. Зниження темпів розвитку малого і середнього підприємництва. 8. Занепад академічного та науково-дослідного сектора України. 9. Паводкові та карстові загрози й підтоплення територій.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Щодо Чернівецької області, то вона – найменша багатонаціональна область нашої країни, яка володіє значною кількістю різноманітних природних ресурсів та родовищ, що створюють оптимальні можливості для її розвитку. Вигідне географічне положення області, сусідство з багатьма областями країни (Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою і Вінницькою) та її прикордонне розташування робить її потенційно привабливим транспортним коридором, і нині вона має налагоджене транспортне сполучення з Польщею, Румунією та Молдовою, тобто область знаходиться на периферії транспортних потоків національного рівня. Визначальну роль у формуванні ВДВ області незмінно відіграють такі сфери економічної діяльності (див. рис. 3).

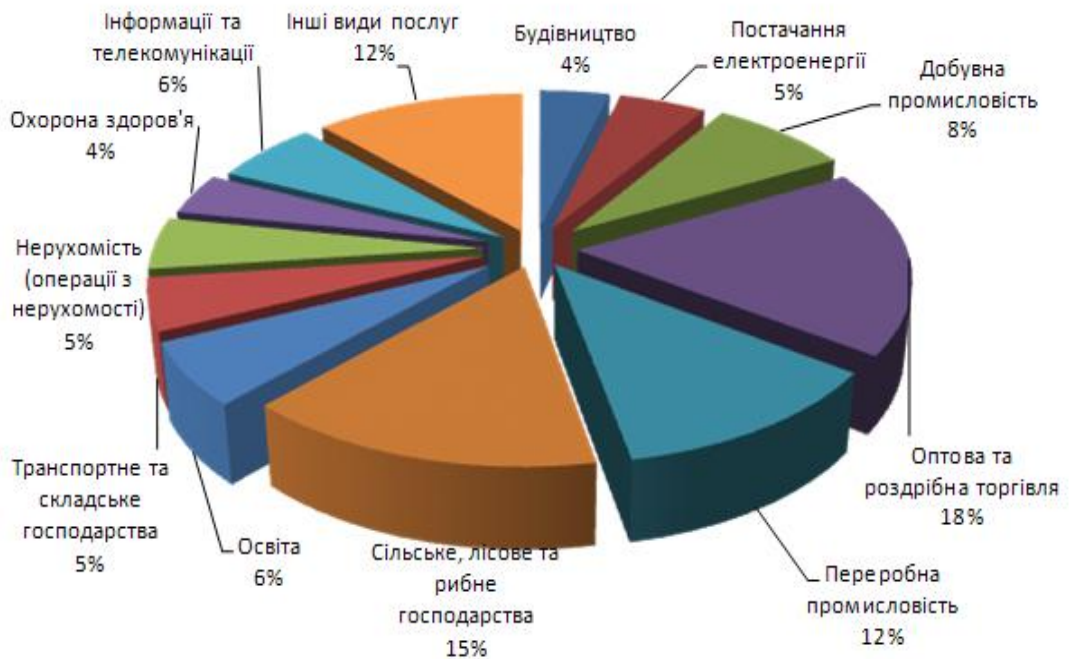

Рис. 3. Структура валової доданої вартості Чернівецької області в розрізі видів економічної діяльності за 2015 рік

Щодо виробництва, то у 2015 році, у зв'язку зі складною суспільно-політичною ситуацією, обсяги виробництва промислової продукції зменшились на 7,1%. Скорочення виробництва продукції відбулось у базових галузях промисловості: машинобудуванні – на 33,5%, постачанні електроенергії, газу, пари – на 2,4%, легкій промисловості – на 1,9%, виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – на 0,1% [2].

Крім того, щодо соціальної інфраструктури слід зазначити [11]: в області функціонують 379 навчальних закладів дошкільної освіти і 436 ЗОШ. Мережу ВНЗ області формують 17 закладів усіх рівнів акредитації та форм власності. Також нараховують 457 закладів з охорони здоров'я. В Чернівецькій області налічують 2434 пам'ятки історії та культури.

Досліджуючи соціально-економічний розвиток даної прикордонної області, варто також зазначити особливості її зовнішньоекономічної діяльності (див. рис.4).

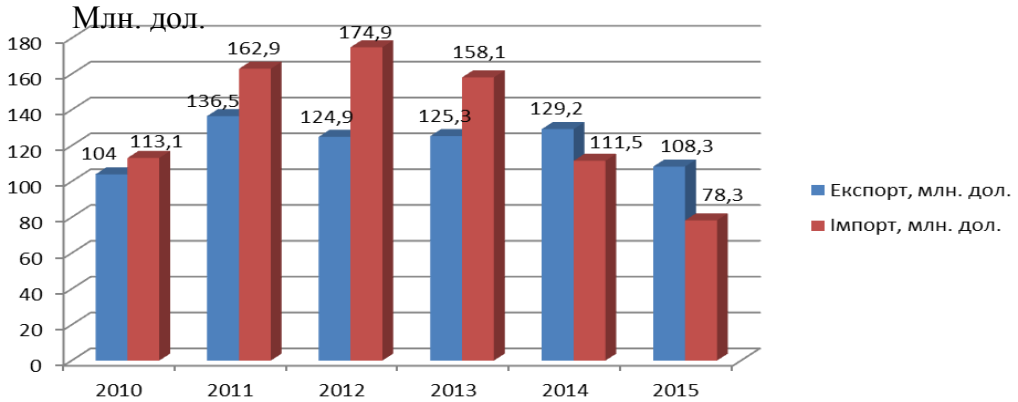

Рис. 4. Зовнішньоекономічна діяльність Чернівецької області за 2010-2015 роки [16]

За даними Державної служби статистики України, упродовж 2010-2014 рр. зміни обсягів експорту та імпорту товарів суб'єктами господарювання області мали хвилеподібний характер із загальною тенденцією до зростання (див. рис. 4): збільшення експортних поставок товарів спостерігалось упродовж 2010-2011 і 2013-2014 років, зменшення – 2012 і 2015 рр. Щодо імпортних операцій, то вони переважно зростали з 2010 по 2012 роки (з 113,1 млн. дол. до 174,9 млн.), а з 2013 по 2015 значно знизилися (з 174,9 млн. дол. до 78,3 млн. дол.). Для більш повної характеристики потенціалу Чернівецької області варто побудувати таблицю SWOT-аналізу (див. табл. 3).

У Чернівецької області є досить багато сильних сторін: вигідне географічне положення, багатий ресурсний потенціал, розвинена транспортна мережа, ефективний історико-туристичний потенціал, які підкріплюються зовнішніми можливостями: можливістю високого економічного, соціального, культурного, наукового зростання тощо. Але за даних умов розвитку України в області спостерігається більша кількість слабких сторін та загроз, які формуються на основі нестабільності соціально-економічного стану країни. Тому для максимального

використання всієї потужності Чернівецької та інших областей необхідно вийти з кризової ситуації, подолати її негативні сторони та створити ефективні передумови для успішного розкриття потенціалу кожної структурної одиниці.

Таблиця 3

SWOT-аналіз Чернівецької області [2]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вигідне економіко-географічне розташування на перехресті магістральних шляхів Центральної, Південної та Східної Європи, значний транскордонний транзитний потенціал, близькість до кордонів з Євросоюзом. 2. Відносно високий рівень розвитку малого та середнього бізнесу (показники вищі, ніж у середньому по Україні). 3. Високий рівень диверсифікації сільського господарства 4. Наявність сировинної бази для подальшої переробки сільськогосподарської продукції. 5. Наявність сировини для виробництва будівельних матеріалів та для подальшої переробки лісгосподарської продукції. 7. Регіон – один з лідерів за індексом людського регіонального розвитку (3 місце в Україні). 8. Позитивна демографічна динаміка (за рівнем народжуваності – 4 місце в Україні). 9. Наявність кваліфікованих трудових ресурсів. 10. Розвинута мережа навчальних закладів. 11. Наявність місцевих історичних, культурних, мистецьких брендів. 12. Значний туристичний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал. 13. Значна частка екологічно чистих територій (регіон один з лідерів в Україні). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній рівень транскордонного співробітництва області. 2. Нераціональне використання лісових ресурсів. 3. Високий рівень тіньової економіки. 4. Низька якість управління у різних сферах, наявність корупції. 5. Низький рівень доходів населення. 6. Низький рівень експорту. 7. Низький рівень внутрішніх та іноземних інвестицій (0,1% від України). 8. Низька інвестиційна та інноваційна активність, складний фінансовий стан підприємств. 9. Низький рівень розробки та використання природних ресурсів. 10. Низька питома вага промисловості у структурі економіки регіону. 11. Зношеність існуючої інфраструктури області. 12. Високий рівень безробіття, особливо у сільській місцевості, міграція населення. 13. Недостатньо розвинена матеріально-технічна база наукових, навчальних, дошкільних закладів, культурних та соціальних установ. 14. Недостатній рівень і якість надання соціальних і медичних послуг, недостатня забезпеченість медичних закладів сучасною лікувально-діагностичною технікою і устаткуванням та якісними медикаментами.
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Чернівецька область (потенційно) може бути одним із лідерів з розвитку малого та середнього бізнесу на інноваційній основі. 2. Вона може бути регіоном із високим рівнем розвитку інфраструктури, насамперед транспортними комунікаціями. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Політична нестабільність та зростання соціальної напруги в суспільстві у зв'язку з військовими діями на сході країни. 2. Зарегульованість економіки, високий рівень корумпованості.

<p>3. У Чернівецькій області надалі можуть гармонійно розвиватися провідні галузі економіки регіону (промисловий сектор, аграрний сектор, туризм, будівництво, наукоємні послуги, а також ЖКГ, лісове.</p> <p>4. Чернівецька область може бути регіоном із високим рівнем транскордонного співробітництва, з огляду на прикордонний статус і кордони з Євросоюзом.</p> <p>5. Чернівецька область (потенційно) може бути одним із мультикультурних центрів країни.</p> <p>6. Чернівецька область може бути одним із провідних наукових центрів, регіоном із розвинутою соціальною сферою, ефективною системою управління регіональним розвитком.</p> <p>7. Чернівецька область може бути одним із найбільш екологічно чистих регіонів країни.</p>	<p>3. Гальмування проведення нагальних структурних соціальних та економічних реформ центральними органами влади.</p> <p>4. Шокові коливання курсу національної грошової одиниці, фінансова нестабільність, погіршення інвестиційного клімату в країні.</p> <p>5. Зростання рівня безробіття, зниження купівельної спроможності населення.</p> <p>6. Недостатність власних фінансових ресурсів у господарюючих суб'єктів, а також ускладнення запозичення коштів на прийнятних умовах.</p> <p>7. Відсутність належної інноваційної інфраструктури, що забезпечує господарство.</p> <p>8. Недостатнє державне фінансування закладів освіти, науки, культури, охорони здоров'я, житлово-комунального та дорожнього господарства.</p> <p>9. Відтік кваліфікованих кадрів за кордон або в інші регіони, депопуляція населення краю.</p>
--	--

Закарпатська область – це прикордонна область нашої країни. Загалом, за географічним розташуванням і наявністю кордонів з 4-ма країнами ЄС, область займає виключно важливе геостратегічне і геополітичне положення як для України, так і для іншої частини Європи, особливо для країн Східної, Центральної та Південно-Східної Європи. Загальні характеристики соціально-економічного стану Закарпатської області є такими:

- низький рівень індустріального й економічного розвитку області;
- вага ВВП Закарпаття складає в Україні всього 1,5 %;
- у регіоні неоптимальним є територіальний розподіл праці, нерационально використовуються наявні природні і трудові ресурси у розрізі районів;
- централізовані державні капіталовкладення в розвиток області за останні 10 років скоротилися у 5 разів, що призвело до занепаду виробничої і соціальної інфраструктури, відставання області в розвитку продуктивних сил і зниження рівня життя населення, особливо у гірських районах [14].

Для подання більш загальної характеристики даної області побудуємо матрицю SWOT-аналізу (див. табл. 4).

Таким чином, можна підсумувати, що Закарпатська область станом на 2015 рік у результаті впливу сукупності історичних, політичних, природно-географічних, економічних і управлінських факторів, незважаючи на

SWOT-аналіз Закарпатської області [3]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Вигідне геополітичне розташування, автомобільні, залізничні та повітряні шляхи міжнародного значення.</p> <p>2. Розвиток транскордонного співробітництва.</p> <p>3. Природні (насамперед лісові та водні), еколого-рекреаційні та людські ресурси.</p> <p>4. Висока ділова активність населення.</p> <p>5. Розвинена торгівельна інфраструктура.</p> <p>6. Інвестиційна привабливість регіону, успішний досвід функціонування СЕЗ.</p> <p>7. Наявність диференційованого туристичного продукту.</p> <p>8. Високий рівень спеціалізації в аграрній сфері.</p>	<p>1. Нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури, низький рівень розвитку дорожньо-транспортної інфраструктури у сільській місцевості.</p> <p>2. Застаріла матеріально-технічна база виробництва.</p> <p>3. Низька інноваційна активність підприємств, низький рівень науково-виробничої інтеграції.</p> <p>4. Нерозвиненість підтримки малого та середнього підприємництва.</p> <p>5. Складність доступу до кредитних ресурсів, відсутність венчурного кредитування, висока залежність від зовнішніх інвесторів.</p> <p>6. Низька експортна орієнтованість товарів власного виробництва.</p> <p>7. Низька якість сервісу туристичної інфраструктури.</p> <p>8. Високий рівень тінізації економіки, неефективність роботи державних контролюючих органів.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Залучення європейських структурних фондів, участь у грантових програмах.</p> <p>2. Організація транскордонних природоохоронних територій.</p> <p>3. Можливість навчання, стажування, набуття досвіду роботи за кордоном.</p> <p>4. Оптимізація транспортно-логістичних схем промислових підприємств.</p> <p>5. Експорт екологічно чистої, органічної сільськогосподарської продукції.</p> <p>6. Кооперативні зв'язки із закордонними виробниками.</p> <p>7. Розширення збутової бази вітчизняної продукції.</p> <p>8. Впровадження європейських стандартів якості продукції.</p> <p>9. Налагодження співпраці з науковими установами сусідніх держав.</p> <p>10. Участь у міжрегіональних та міжнародних ярмарках, бізнес-зустрічах, виставках.</p>	<p>1. Вищий рівень доходів в інших регіонах України та за кордоном.</p> <p>2. Відтік іноземних інвестицій з області.</p> <p>3. Безповоротна міграція в інші регіони та країни.</p> <p>4. Висока конкурентність європейських ринків, складність виходу на них.</p> <p>5. Висока конкурентоспроможність закордонних товарів на вітчизняному ринку.</p> <p>6. Перетворення регіону на ресурсний придаток Європи.</p> <p>7. Зниження зовнішнього попиту на продукцію області.</p> <p>8. Перенаправлення туристичних потоків області в інші західні регіони та країни ЄС.</p> <p>9. Підвищення вартості енергоносіїв.</p> <p>10. Нестабільність, зміна законодавчої та нормативно-правової бази.</p> <p>11. Більш привабливі умови залучення інвестицій в інших країнах, в т.ч. в суміжних країнах ЄС.</p>

вигідне географічне і гео економічне розташування, багатий природно-ресурсний і людський потенціал, тим не менше, залишається регіоном з низьким рівнем розвитку продуктивних сил, індустріального та інноваційного розвитку, високими диспропорціями у розвитку, перш за все гірських і передгірних та низинних районів. Характерною і сталою ознакою для області стали праценадлишковість і трудова міграція населення, у т.ч. закордонна трудова міграція. Закарпаття суттєво відрізняється від прикордонних регіонів країн-сусідів як у розвитку соціальної і виробничої інфраструктури, так і в грошових доходах населення.

Прикарпаття – регіон інноваційної економіки з комфортним та безпечним життєвим середовищем і високим рівнем соціально-духовного життя. На території області обліковується 340 родовищ з 25 видів різноманітних корисних копалин, з яких 161 родовище розробляється [15].

Щодо економічного розвитку області, ключову роль незмінно відіграють такі сфери економічної діяльності, як промисловість (30,2%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (13,7%), сільське, лісове та рибне господарство (12,2%), будівництво (6,3%) тощо [4].

Щодо промисловості, то промислове виробництво області відзначається різноманітністю видів діяльності. У 2015 році в структурі реалізації 43,8% складала продукція переробної промисловості, 44,6% – з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 11,2% – добувної промисловості і розроблення кар'єрів [15].

Варто також зазначити особливості розвитку соціальної інфраструктури даного краю: на сьогодні в області нараховувалося 386 дошкільних навчальних закладів. Упродовж останніх 11 років зменшується кількість загальноосвітніх навчальних закладів. Мережа вищих навчальних закладів області теж зазнала змін – частина ВНЗ I–II рівнів акредитації стали відокремленими структурними підрозділами ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Підготовку кваліфікованих робітників в області здійснюють 22 професійно-технічні навчальні заклади. Крім того, в області діють 72 лікарняні заклади, 150 амбулаторно-поліклінічних закладів та 537 фельдшерсько-акушерських пунктів [15].

Щодо зовнішньоекономічної діяльності Івано-Франківської області, то вона, як і попередні області, має хвилеподібний характер (див. рис. 5).

За даними рисунку видно, що з 2010 по 2013 рік як експорт, так і імпорт невпинно зростали, при цьому другий переважав. Але вже з 2013 року відбувається значний спад експортних операцій та частковий спад імпортних. 2014 рік для області є досить визначним у плані експортно-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

імпорتنій торгівлі, адже обсяги експорту почали переважати імпорт, а у 2015 році ця різниця значно збільшилась. На даний час серед регіонів країни область зайняла 23 місце за експортом, 17 місце – за імпортом.

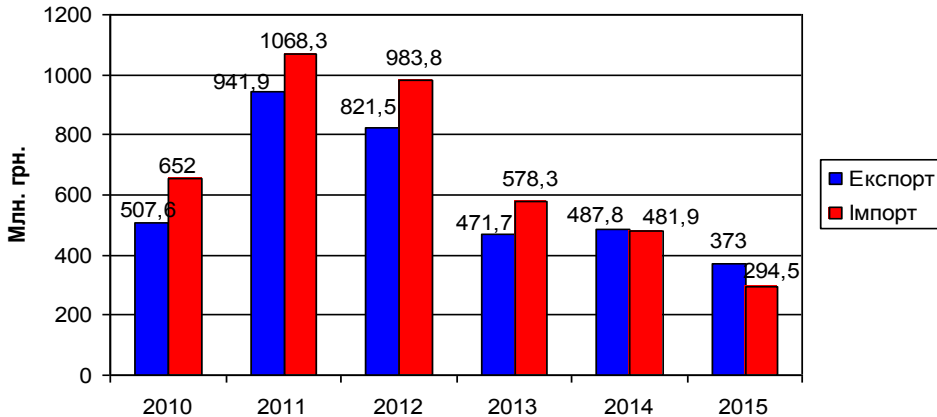

Рис. 5. Зовнішньоекономічна діяльність Івано-Франківської області за 2010-2015 роки [16]

Доречно також провести SWOT-аналіз області для більш повної її характеристики (див. табл. 5).

Таблиця 5

SWOT-аналіз Івано-Франківської області [4]

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Позитивна демографічна динаміка. 2. Близьке розташування до кордонів ЄС. 3. Інвестиційна привабливість регіону. 4. Розвинута промислова інфраструктура. 5. Наявність кваліфікованих трудових ресурсів, наукових кадрів та наукових розробок. 6. Наявність природних ресурсів. 7. Наявність відновлювальних та альтернативних джерел енергії. 8. Наявність сировинної бази відходів аграрного сектору. 9. Значний туристичний та рекреаційний потенціал. 10. Національні, релігійні та культурні традиції, автентичні промисли. 11. Значний обсяг надходження коштів від трудових мігрантів з-за кордону 12. Високий рівень розвитку малого та середнього бізнесу 13. Значна частка екологічно чистих територій. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька диверсифікація промисловості. 2. Технологічна відсталість промисловості. 3. Недостатній розвиток дорожньої та інженерної інфраструктури. 4. Високий ступінь зносу об'єктів житлово-комунального господарства. 5. Висока трудова міграція населення, відтік інтелектуальних ресурсів за межі області. 6. Низький рівень офіційної зайнятості, брак робочих місць в сільській місцевості. 7. Нераціональне використання лісових ресурсів. 8. Слаборозвинуте, дрібнотоварне агровиробництво. 9. Невідповідність окремих видів агропродукції стандартам ЄС. 10. Низька купівельна спроможність населення. 11. Низький рівень екологічної свідомості. 12. Недостатність забезпечення якісною питною водою окремих територій. 13. Незадовільний стан поводження з відходами.

Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Активізація транскордонного співробітництва. 2. Пожвавлення інвестиційного середовища та залучення зовнішніх інвестицій в економіку області. 3. Розвиток відновлювальних та альтернативних джерел енергії. 4. Пожвавлення експортно-імпортних відносин з ЄС, поява нових ринків збуту продукції. 5. Розвиток інфраструктури, насамперед дорожньої та житлово-комунального господарства. 6. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад. 7. Покращення бізнес-клімату в Україні. 8. Створення потужностей з переробки відходів. 9. Підписання економічної частини Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. 10. Розвиток екотуризму. 11. Інвестиції трудових мігрантів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зростання трудової міграції і втрата трудових ресурсів. 2. Послаблення експортно-імпортних відносин з країнами Митного Союзу, скорочення російських інвестицій. 3. Дефіцит природного газу через надмірну залежність від імпорту. 4. Зменшення внутрішнього товарообороту через низьку купівельну спроможність населення. 5. Скорочення агровиробництва через низьку конкурентоспроможність і відсутність підтримки з боку держави (порівняно з європейськими виробниками). 6. Виникнення надзвичайних ситуацій природного (паводки, зсуви, селі, ерозії) та техногенного характеру.

На основі поданої матриці бачимо, що дана область має досить значну кількість сильних сторін: позитивна демографічна ситуація, вигідне розташування, інвестиційна привабливість, високий ресурсний потенціал, розвинена інфраструктура та ін., що в поєднанні з наявними можливостями: можливістю транскордонного співробітництва, пожвавлення зовнішньоекономічних відносин з питань наукового співпраці, розвитку інноваційних та інвестиційних проектів, пожвавлення торгівельних операцій тощо, створить хороший фундамент для подолання наявних слабкостей та зменшення впливу зовнішніх загроз.

Висновок. На основі проведеного дослідження можна зазначити, що досліджувані області: Львівська, Чернівецька, Закарпатська та Івано-Франківська – це не тільки туристично-культурні території країни, але й важливі соціально-економічні та ресурсні її об'єкти. Провівши PEST та SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку Карпатського економічного району, ми дійшли висновку, що досліджувані області володіють цілою низкою визначальних переваг та мають досить непогані можливості, проте наявність великої кількості слабких сторін та загроз із зовнішнього середовища перешкоджають їм повністю використовувати свій наявний потенціал та розвиватись. Під час проведення PEST-аналізу ми з'ясували, що для забезпечення нормального розвитку областей країни перш за все

слід переформувати та вдосконалити свою політико-правову структуру, створити сприятливі умови для розвитку її соціально-економічного потенціалу та проводити ефективну державну технологічну політику. НТП повинен стати основою розвитку кожного підприємства та кожної галузі. Щодо результатів SWOT-аналізу, то ми дійшли висновку, що даний соціально-економічний регіон має вигідне розташування, що забезпечує йому інвестиційну привабливість та можливість транскордонного співробітництва. Основними загрозами, які залишились упродовж років, є: нестабільна економічна ситуація, гострі демографічні проблеми та проблеми відтоку кадрів за кордон та молоді на навчання, яка потім не повертається. Тому основними пріоритетами соціально-економічного розвитку досліджуваних регіонів є діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування щодо створення всіх необхідних умов для покращення ситуації в країні та забезпечення основи для зменшення відчутності впливу зовнішніх загроз. І тільки тоді прикордонні області зможуть вийти на новий рівень розвитку та підняти загальну ефективність країни загалом.

Отже, перспектива подальших розвідок у досліджуваному нами напрямі зростає з кожним днем, оскільки даний прикордонний район є інвестиційно привабливим з хорошим географічним розташуванням, що дасть змогу не тільки досліджуваній території, а й цілій країні покращити своє соціально-економічне становище та налагодити стосунки з країнами-сусідами завдяки транскордонному співробітництву.

Список використаних джерел:

1. Стратегія Львівської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Львівської ОДА від 18 січня 2016 року: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/02/STRATEG_YA_final_18.01.2016-pdf.pdf
2. Стратегія Чернівецької області на період до 2020 року, затверджена рішенням Чернівецької обласної ради від 9 березня 2016 року: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bukoda.gov.ua/sites/default/files/doc/PDF/proekt_strategiyi_rozvitku_oblasti_2020.pdf
3. Стратегія Закарпатської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Закарпатської ОДА від 18 січня 2016 року: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/02/STRATEG_YA_final_18.01.2016.pdf.pdf
4. Стратегія Івано-Франківської області на період до 2020 року, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 9 березня 2016 року: проект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bukoda.gov.ua/sites/default/files/doc/PDF/proekt_strategiyi_rozvitku_oblasti_2020.pdf
5. Григорашова С. С. Стан і перспективи регіонального розвитку туризму в Чернівецькій області / С. С. Григорашова // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 2.
6. Бевз І. А. Оцінка соціально-економічного розвитку регіонів України в докризовий та посткризовий періоди / І. А. Бевз, Н. О. Федяй // Ефективна економіка. – 2013. – №7. – .89-103.

7. Боврон Б. В. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону : практич. посіб. / Б. Боврон, А. Вігода, Г. Девідсон, – К.: К.І.С., 2008. – С. 95-105.
8. Козловський С. В. Стратегічний аналіз розвитку регіональних економічних систем /С. В. Козловський // Економіка України. – 2011. – № 4. – С. 25.
9. Посібник із залучення додаткового фінансування для проектів місцевого розвитку. Проект з регіонального врядування та розвитку – Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/additional_res/Handbook_on_fundraising_2009_UKR.pdf.
10. Про затвердження Стратегії розвитку Львівської області до 2015 р. [Електронний ресурс] : рішення сесії Львівської обласної ради № 193 від 13.03.2007 р. – Режим доступу : <http://www.oblrada.lviv.ua/programs.php>.
11. SWOT-аналіз соціально-економічного розвитку Львівщини [Електронний ресурс]: підручник / НАН України, Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2013. – Режим доступу: <http://loda.gov.ua/wp-content/uploads/2013/07/SWOT-2013.doc>
12. Стратегія розвитку Львівської області: Стратегічний план розвитку Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ldp.lviv.ua/files/strategic_aims.pdf
13. Коротка характеристика соціально-економічного розвитку Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refs.in.ua/rishennyam-chernivecekoji-oblasnoyi-radi-vid-strategiya-rozvit.html?page=4>
14. Офіційний сайт Закарпатської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zk.gov.ua/?q=page&id=19300>
15. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=19300>
16. Зовнішньоекономічна діяльність: обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України / Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Anatolii Vdovichen, Candidate of Economic Sciences, associate professor,
Anastasiia Tataryn, Olesia Duma
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

PEST AND SWOT-ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF CARPATHIAN ECONOMIC REGION

Abstract

The article presents the results of the PEST - analysis of the environment of Carpathian economic region. General factors affecting its functioning and development are defined. Main socio-economic characteristics of Lviv, Chernivtsi, Trans-Carpathian and Ivano-Frankivsk regions are given. Furthermore, basic features and indicators of activity of these areas via tabular and graphical methods are given. SWOT-analysis is conducted and main strengths and weaknesses of these territories, their opportunities and external threats are defined. Their existing potential is defined. And accordingly, the substantiate conclusion, in which the conducted research is summed up, and main ways of development of each of the studied areas are defined, is made.

Keywords: PEST-analysis, SWOT-analysis, socio-economic development, infrastructure, border areas, cross-border cooperation.

References:

1. Strategy of Lviv region till 2020, approved by the Lviv Regional State Administration on 18 January 2016, the project. Available at: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/02/STRATEG_YA_final_18.01.2016-pdf.pdf (in Ukr.).
2. Strategy of the Chernivtsi region until 2020, approved by the Chernivtsi Regional Council of 9 March 2016 draft. Available at: http://www.bukoda.gov.ua/sites/default/files/doc/PDF/proekt_strategiyi_rozvitku_oblasti_2020.pdf (in Ukr.).
3. Strategy Transcarpathian region until 2020, approved by the Transcarpathian Regional State Administration on 18 January 2016, the project. Available at: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/02/STRATEG_YA_final_18.01.2016pdf.pdf (in Ukr.).
4. Strategy Ivano-Frankivsk region for the period until 2020, approved by the Ivano-Frankivsk Regional Council of 9 March 2016 draft. Available at: http://www.bukoda.gov.ua/sites/default/files/doc/PDF/proekt_strategiyi_rozvitku_oblasti_2020.pdf (in Ukr.).
5. Hryhorashova, S.S. (2011). Status and Prospects for Regional Development of Tourism in Chernivtsi Region. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii [Economics. Management. Innovation]*, № 2 (in Ukr.).
6. Bevz I., Fyodor N. (2013). Assessment of socio-economic development of Ukraine in the pre-crisis and post-crisis periods. *Efektivna ekonomika [Efficient Economy]*, no. №7, pp. 89-103 (in Ukr.).
7. Bovron, B., Vihoda, A., Davidson, G. (2008). *Rozroblennia ta vprovadzhennia stratehichnoho planu rozvytku rehionu* [Development and implementation of a strategic development plan of the region]. KIS, Kyiv, pp. 95-105 (in Ukr.).
8. Kozlovsky, S.V. (2011). Strategic analysis of the regional eco-systems. *Ekonomika Ukrainy [Economics of Ukraine]*, no. 4, pp. 25 (in Ukr.).
9. Guide attract additional funding for local development projects, Project of regional governance and development Ukraine. Available at: http://www.rgd.org.ua/resources/additional_res/Handbook_on_fundraising_2009_UKR.pdf (in Ukr.).
10. On approval of Strategy of Lviv region for 2015 decision of the Lviv Regional Council number 193 of 13.03.2007. Available at: <http://www.oblrada.lviv.ua/programs.php> (in Ukr.).
11. SWOT-analysis of socio-economic development of Lviv. NAS of Ukraine, Institute of Regional Studies (2013), Lviv. Available at: <http://loda.gov.ua/wp-content/uploads/2013/07/SWOT-2013.doc> (in Ukr.).
12. Strategy of Lviv region: Strategic Development Plan Lviv region. Available at: http://ldp.lviv.ua/files/strategic_aims.pdf (in Ukr.).
13. Brief description of the social-economic development of the Chernivtsi region. Available at: <http://refs.in.ua/rishennyam-chernivecekoyi-oblasnoyi-radi-vid-strategiya-rozvit.html?page=4> (in Ukr.).
14. Official site of the Transcarpathian Regional State Administration. Available at: <http://www.zk.gov.ua/?q=page&id=19300> (in Ukr.).
15. Official site Ivano-Frankivsk Regional State Administration. Available at: <http://www.if.gov.ua/?q=page&id=19300> (in Ukr.).
16. Foreign trade: Exports and imports of goods by regions of Ukraine, State Statistics Committee of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukr.).

МОНИТОРИНГ ТЕРИТОРІЙ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ З ОСОБЛИВИМ РЕЖИМОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація

У даній статті обґрунтовано важливість здійснення моніторингу територій з особливим режимом господарювання Карпатського регіону. Визначено проблеми, що заважають здійсненню моніторингу. Вказані індикатори, що мають стати основою при аналізі даних територій з особливим режимом господарювання Карпатського регіону. Визначено важливість створення комплексної оцінки аналізу для затвердження як базового інструменту, що створює інформаційно-аналітичне підґрунтя, а також основних показників, що мають регулярно контролюватися та документуватися для забезпечення стійкості управління розвитком територій з особливим режимом господарювання Карпатського регіону. Проаналізовано стан діяльності територій з особливим режимом господарювання Карпатського регіону, а також запропоновано можливі шляхи удосконалення здійснення моніторингу для результативності функціональної діяльності суб'єктів управління з врахуванням ендогенних та екзогенних викликів.

Ключові слова: моніторинг, Карпатський регіон, територія з особливим режимом господарювання, SWOT-аналіз, методологія оцінки розвитку.

Н.В.Винар, аспірантка,
Тернопольский национальный экономический университет,
г.Тернополь

МОНИТОРИНГ ТЕРРИТОРИЙ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНА С ОСОБЕНИМ РЕЖИМОМ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Аннотация

В данной статье обоснована важность осуществления мониторинга территорий с особым режимом хозяйствования Карпатского региона. Определены проблемы, мешающие осуществлению мониторинга. Указаны индикаторы, которые должны стать основой в анализе данных территорий с особым режимом хозяйствования Карпатского региона. Определены важность создания комплексной оценки анализа для утверждения как базового инструмента, создающую информационно-аналитическую почву, а также основных показателей, которые должны регулярно контролироваться и документироваться для обеспечения устойчивости управления развитием территорий с особым режимом хозяйствования Карпатского региона. Проанализировано состояние деятельности территорий с особым режимом хозяйствования Карпатского региона, а также предложены возможные пути совершенствования осуществления мониторинга для результативности функциональной деятельности субъектов управления с учетом эндогенных и экзогенных вызовов.

Ключевые слова: мониторинг, Карпатский регион, территория с особым режимом хозяйствования, SWOT-анализ, методология оценки развития.